maatschappelijke ontwikkeling voor iedereen
MO GROEP+

notulen

VERSLAG ONTBIJTSESSIE WACHTWOORD PREVENTIE

Woensdag 10 april 2013

Aanwezig
Tweede Kamerleden: Brigitte van der Burg (VVD) Carla Dik-Faber (CU), Otwin van Dijk (PvdA), Nine Kooiman (SP), Henk Krol (50PLUS) en Joyce Schiferli.
Sociaal Domein: Johan Brongers (Tinten Welzijn, MOgroep), Henny van der Kracht (IJsselkring Welzijn) Marthijn Laterveer (LOC), Marion Suijker (wethouder Gouda, VNG), René Verkuylen (Kwadraad, MOgroep), Jan de Vries (MEE), Hans Zuiver (Combiwel, MOgroep).
MOgroep: Marijke Vos (voorzitter), Aly van Beek (directeur), Marc van der Riet (interim-bestuurssecretaris), Marcel Mathijssen (senior beleidsmedewerker), Jennifer Elich (communicatie).
Inleider: Hans van Wijk (bijzonder hoogleraar Grondslagen van het maatschappelijk werk, Universiteit voor Humanistiek).
Verslag: Chris Bos.

1. Marijke Vos: brede preventie nog onvoldoende in naderende wetgeving
De brede preventie zit nog te weinig in de wetgeving en transities die eraan komen, stelt voorzitter Marijke Vos in haar openingswoord. 'Hoe kunnen we dat alsnog bewerkstelligen? Wat is er nodig aan financiering en kaderstelling?'
Vandaar deze ontmoeting tussen parlement en sociaal domein. Met een inleiding van professor Hans van Ewijk én de doop van het tweede preventiepamflet van de MOgroep: 'Wachtwoord Preventie'.

2. Hans van Ewijk: ruim baan voor de gouden driehoek
Inleider Hans van Ewijk stelt twee zaken aan de orde:
- Het probleem: er is een verandering in de problemen die mensen ervaren
- De vraag: hoe moeten we op die verandering inspelen?

Hoe complexer de samenleving, hoe meer afhakers
Ieder jaar is er een stijging van 10% van het aantal mensen dat wordt doorverwezen naar ggz, jeugdzorg, speciaal onderwijs, Wajong, schuldhulpverlening. Hans van Ewijk: 'In enkele decennia is het aantal Nederlanders dat zich niet eigenhandig in onze samenleving kan handhaven verdubbeld. Dat is een sociale én een economische schadepost.'

De MOgroep is de brancheorganisatie
voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening

De oorzaak? ‘Een hoogwaardige samenleving als de onze doet een te groot beroep op de sociale vaardigheden van onder andere mensen met een autistische stoornis en mensen met een licht verstandelijke handicap (de snelst stijgende groep in ggz en jeugdzorg).’
Ook de sector Zorg en Welzijn is uiterst complex georganiseerd. ‘Een voorbeeld: in een Utrechtse wijk die we hebben onderzocht waren maar liefst 150 aanbieders actief.’

Socialiseren is haalbaarder dan genezen
Met de transities krijgen de gemeenten drie opdrachten op hun bord, aldus Hans van Ewijk.

- zorg dat de jeugd fatsoenlijk kan opgroeien, qua veiligheid en uitdagingen
- bied mensen die het (net) niet redden de helpende hand
- zorg voor sociale samenhang

Een valkuil daarbij is dat als het gaat om mensen die het niet redden er nog te veel wordt gedacht in termen van ‘beter maken.’ Van Ewijk: ‘Dat is te ambitieus. Het gaat om activeren en socialiseren, én als samenleving daarvoor de voorwaarden scheppen.’
Pleidooi voor De Gouden Driehoek
De Raad voor de Volksgezondheid & Zorg belicht deze kwestie in een recent rapport Regie aan de poort. Van Ewijk: ‘Hun oplossing gaat nog verder dan *Wachtwoord: Preventie*. Op lokaal niveau zouden er naast de huisarts nog twee eerstelijnsprofessionals moeten zijn: de wijkverpleegkundige en de sociale professional. Alle andere specialisten vormen samen de achterwacht. Dat is het radicaalste model dat ik ken: dominee en dokter terug in het dorp.’
De vraag die deze professionals steeds moeten meenemen is: wat kunnen we doen om het netwerk van deze persoon te versterken? Welzijn Nieuwe Stijl dus. ‘Wat we niet meer moeten doen is tien professionals bij elkaar zetten die alleen maar óver burgers praten.’
Marijke Vos: ‘Dus sociale wijkteams zijn niet de oplossing?’
Hans van Ewijk: ‘het is het begin, maar ze moeten je niet verhinderen om door te pakken.’

3. De discussie

Hoe de Diamantbuurt weer leefbaar werd
De complexiteit is ook een gevolg van onze neiging om met de beste bedoelingen voor iedere specifieke doelgroep iets te regelen, stelt Brigitte van der Burg (VVD). ‘Maar als je daar iets aan probeert te doen, komen allerlei betrokken organisaties in opstand. Wat moet je dan?’
Hans Zuiver neemt de handschoen op. ‘Neem de Diamantbuurt. Een tijd lang was die dagelijks breaking news. Toch kwamen daar in sommige gezinnen wel twaalf hulpverleners over de vloer, voor ieder probleem één. Nu is preventie het sleutelwoord. Versterk het buurtnetwerk om te voorkomen dat de broertjes en zusjes hetzelfde pad bewandelen. Dat doen we in een integraal team. Dat werkt, nu hoor je niets meer over de Diamantbuurt, zelfs niet op AT5.’

Als een kind dat op kamers gaat
Marijke Vos constateert consensus over het feit dat het nu anders en vooral simpeler moet. ‘Waarom is dat vaak zo moeilijk?’
‘Omdat organisaties een boterham verdienen aan mensen die iets mankeren,’ stelt Otwin van Dijk.
‘Omdat sommige ggz-instellingen alleen in de eerste lijn zitten om door te verwijzen naar hun productie in de tweede lijn.’

De MOgroep is de brancheorganisatie
voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening

Marijke Vos: 'En dus? Wat is er nodig? Hoe kunnen we bij de drie transities de blokkades wegnemen?'
'Wetgeving,' zegt Henny van der Kracht.
Brigitte van de Burg: 'Is dat niet te pessimistisch? De afgelopen jaren hebben we juist alles met regels dichtgetimmerd. Financiële prikkels werken veel beter.'
Carla Dik-Faber: 'Wat vindt de VNG ervan? En wat kan de Tweede Kamer doen om het proces goed te begeleiden? Ik maak me zorgen over de geluiden dat het niet gaat lukken.'
Marion Suijker: 'Het staat heel goed in het pamflet: niet zorgen vóór, maar zorgen dát. Wat gemeenten daarvoor nodig hebben is ruimte. Het is als met een kind dat op kamers gaat. Je moet het loslaten. Is het rijk er eigenlijk wel klaar voor? De gemeenten zijn druk bezig, maar het kost tijd. Wat je in dertig jaar hebt neergezet, kun je niet in een jaar renoveren. Bovendien gaat het om twee dingen: de transformatie en de transities. En die gaan niet helemaal gelijk op.'

Gevraagd: goede voorbeelden van ontschotting

Maar toch, vraagt Otwin van Dijk, 'wat heb je nu van ons nodig voor die brede preventieve aanpak? Hoe kunnen we het transformatieproces versnellen?'
Een voorbeeld uit Oost-Groningen. Johan Brongers: 'We zijn druk bezig met het versterken van eigen kracht en sociale netwerken. Maar de gemeente heeft wel een afdeling die Planning & Control die de vinger aan de pols houdt. Dat maakt ontschotten lastig.'
Marijke Vos: 'Met andere woorden: de regelgeving en de verantwoordingssystematiek belemmeren de integrale aanpak.'
Johan Brongers: 'Precies. En punt twee: in de buurt stuit je op veertig AWBZ-zorgpartijen. Maar vanwege de privacywetgeving krijg je geen namen en rugnummers van cliënten boven tafel. Dat is lastig als je brede sociale professionals wilt inschakelen. Wat we nodig hebben zijn voorbeelden van gemeenten die goed zijn in ontschotten. Do's en dont's.'
Kan Welzijn die zorg ook echt overnemen?
Johan Brongers: 'Neem ons project Samen Oud. In dat kader sprak onze ouderenadviseur met een man die met enige regelmaat vier verschillende specialisten bezoekt, die ieder op hun eigen terrein zijn kwalen bestrijden. "Maar," zei hij, "dat wil ik helemaal niet. Ik heb een prachtig leven gehad, ik wil alleen nog een zo prettig mogelijke oude dag." En dan kun je toe met één oudedagsspecialist.'
Maar ook dan is de financiering een probleem. 'Een project Valpreventie voor ouderen. Wie profiteert daarvan? De zorgverzekeraar, die hoeft minder medische kosten te vergoeden. Zo'n project willen ze misschien nog wel sponsoren, maar het gaat mij om langjarige regelingen.'

De bal gaat over de schutting

Marthijn Laterveer (LOC) pleit ervoor om vooral naar de gezonde kanten van mensen te kijken. 'Want als je iemand een etiket opplakt, gaat die zich er ook naar gedragen. Nu gemeenten aan zet komen, is het goed als ze focussen op de mógelijkheden van mensen en die de ruimte te geven.'
Jan de Vries (MEE) is blij dat de MOgroep de samenwerking zoekt met MEE. 'Wij zien trouwens ook dat de transformatie in gang is gezet. Dat is niet afhankelijk van wetgeving, het gebeurt al, ook omdat onze medewerkers merken dat het werkt. En dat is belangrijk, want het staat of valt met hun gedrevenheid, het draagvlak op de werkvloer. Dáár begint de verandering, zoals ook terecht in het pamflet staat.'
Ook René Verkuylen (Kwadraad) ziet dat er in de praktijk al mooie dingen gebeuren. 'Maar toch moeten er op het niveau van gemeenten en zorgverzekeraars barrières worden

De MOgroep is de brancheorganisatie
voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening

geslecht, anders komen we er niet. Wij krijgen nog te vaak nul op het rekest als we voorstellen dat gemeenten en zorgverzekeraars samen investeren in preventie. Dan kaatsen ze de bal over de schutting.' En dus?
René Verkuylen: 'Overheid en zorgverzekeraars moeten op nationaal, regionaal en lokaal niveau een gezamenlijke investeringsagenda maken voor preventie. Inclusief een pot geld. Het VIP-fonds dat de MOgroep voorstelt past daarbij.'

Beloon geen doorverwijzingen, beloon het voorkómen daarvan
Ook Otwin van Dijk ziet brood in een VIP-fonds. Maar: 'Deze transformatie vereist meer dan een serie projecten. Het moet wel structureel zijn. Preventie moet echt de basis zijn waarop je het nieuwe model gaat bouwen. Misschien moet je de verdeelsleutel omdraaien: een paar procent voor curatie en het leeuwendeel voor preventie.'
En er is meer, vindt hij. 'Waarom was de Wet werk en bijstand een succes? Brigitte van der Burg zei het al: omdat er een prikkel was tussen het compensabele deel en het investeringsdeel. Mensen aan werk helpen leverde financieel voordeel op. In het sociale domein moeten we een analoge oplossing vinden, een soortgelijke link tussen individuele voorzieningen en collectieve. Ook al is dat veel ingewikkelder.'
Marion Suijker betwijfelt dat. 'Het is eenvoudig. Loslaten!'
Brigitte van der Burg: 'Zijn bezuinigen niet juist de motor voor veranderingen? De noodzaak om het anders te doen?'
Nine Kooiman: 'Daar zit een grens aan. Nogmaals er is al zoveel bezuinigd op Welzijn. Als je het fundament hebt gesloopt, valt er niet veel meer te bouwen.'
Marcel Mathijsen.: 'Als MOgroep pleitten we twee jaar geleden al voor een brede doeluitkering. Dan kan het Rijk sturen, terwijl je de gemeente voldoende ruimte laat, ook om prikkels in te bouwen.'
Hans Zuiver belicht nog even de absurditeit van de huidige financiering. 'Opvoedadviseurs worden gefinancierd op grond van het aantal geslaagde doorverwijzingen naar de jeugdhulpverlening. Waarom niet op het aantal gevallen waarin doorverwijzing is voorkomen? Dat soort mechanismen moet je echt doorbreken.'
Johan Brongers constateert dat er binnen de Haagse departementen nog erg in kokers wordt gedacht, wat hinderlijk is voor bijvoorbeeld de verdere professionalisering van sociaal werkers, maar ook voor het werken in brede sociale teams. 'Terwijl de departementen toch wel degelijk verantwoordelijk zijn voor het slagen van de decentralisaties.'

Wat gaat er mee naar de Kamer?
Tot slot peilt Marijke Vos kort wat de Kamerleden meenemen naar de vergaderzaal.
Henk Krol: 'Ik ben vooral gekomen om te luisteren en heb veel gehoord om over na te denken. '
Nine Kooiman: 'Het verhaal van Hans van Ewijk was erg helder. Verder hoop ik dat al mijn voormalige collega's in de jeugdhulpverlening straks als sociaal werker hun wijk in kunnen.'
Brigitte van der Burg: 'Dank voor jullie inzichten en inspanningen. We hebben de goede richting te pakken, al zijn er nog voetangels en klemmen. We moeten bijvoorbeeld de beleidsvrijheid van gemeenten waarborgen. En we moeten goed nadenken over financiële prikkels, die zijn nu eenmaal heel krachtig.'
Otwin van Dijk: 'Drie dingen. Binnen de gouden driehoek moet de sociaal werker nog op de politieke agenda, net als de huisarts en de wijkverpleegkundige die er nu al op staan. Twee: in het stelsel moeten we ruimte voor preventie. Inclusief prikkels. Drie: als branche moeten jullie de goede voorbeelden verzamelen en die tonen. Aan ons, aan iedereen. Be proud!'

De MOgroep is de brancheorganisatie
voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening

In het kort:

- Hans van Ewijk pleit voor een gouden driehoek in de eerstelijn: huisarts – wijkverpleegkundige – sociaal werker.
- Geef gemeenten de ruimte om een eigen invulling te geven aan de transities.
- De gewenste transformatie vereist meer dan innovatieve projecten. Preventie moet de basis zijn van het nieuwe stelsel van Zorg en Welzijn.
- Tussen gemeenten en zorgverzekeraars moeten barrières worden geslecht om de integrale aanpak ook financieel mogelijk te maken.
- De branche heeft behoefte aan goede voorbeelden van manieren om op gemeenteniveau te ontschotten.
- Een oproep aan de branche: verzamel goede voorbeelden van preventieve welzijnsoplossingen en laat ze zien. Be proud!

De MOgroep is de brancheorganisatie
voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening